

OBRANA VŠEVOJSKOVÉ ARMÁDY V HORSKÉM ZALESNĚNÉM TERÉNU

Obrana si spolu s útokem zachovává význam jednoho z hlavních druhů bojové činnosti. Tento význam neztrácí ani tím, že je dočasným druhem bojové činnosti. A to je proto, že i v soudobých podmínkách můžeme jenom útokem dokončit zničení uskupení ozbrojených sil nepřítele a obsadit důležité prostory na jeho území. Nemůžeme však podlehnout představě, že ničení silných uskupení nepřítele na pozemním válčišti bude probíhat jako nepřetržitý úspěšný útok.

Na některých směrech může nepřítel v důležitém období dosáhnout značné převahy sil a prostředků, a to jejich manévrem, přeskupením na rozhodující směry, nebo vážným snížením bojeschopnosti vojsk, která proti němu přešla do útoku. V různých obdobích tak mohou na různých směrech vzniknout podmínky, za nichž nebude možné nebo účelné, aby vševojsková armáda přešla do útoku nebo v něm pokračovala. V takových případech bude nezbytné organizovat a vést obranu a zmařit, odrazit nebo alespoň zastavit útok nepřítele.

Síla obrany je založena na možnosti využít střeleckotechnických vlastností zbraní k ničení nepřítele, podmínek terénu k ochraně živé síly a techniky, k uskutečnění skrytého manévru i k přehrazení směru útoku nepřítele a terénem upravit daleko účinněji než za útoku. Pro organizaci a vybudování pevné obrany má proto rozhodující význam dovedné využití podmínek terénu, jeho členitosti, různých přirozených překážek i pokrytosti.

Jižní část Západního válčiště, jejíž součástí je i území našeho státu, se vyznačuje pestrým povrchem území. Její terénní reliéf je značně členitý, výrazně členitější než na ostatních částech válčiště. Střídají se tu vysočiny různých typů s rovinatým terénem. Především jsou tu rozsáhlé prostory pahorkatin, které představují asi 40 % povrchu. Vrchoviny se rozkládají asi na 30 % a hornatiny na 10 % území a jsou z větší části pokryty lesy. Charakteristické je, že jednotlivá pohoří tvoří **několik sledů**, ve směru východ těžko průchodných

zpravidla 30—60 km hlubokých příčných překážek, které od sebe oddělují relativně průchodnější prostory. V podmínkách jihoněmeckého operačního směru na Západním válečnickém je tak **vertikální členitost a pokrytost terénu důležitým faktorem, který významně ovlivní způsob použití sil a prostředků a vedení bojové činnosti.**

Cílem článku je ukázat na některé podmínky a charakteristické zvláštnosti přípravy obrany vševojskové armády v těžko průchodném, především horském zalesněném terénu.

Vševojsková armáda může organizovat a vést obranu v různých podmínkách. Zpravidla ji bude organizovat a vést **v sestavě frontu a v jeho prvním sledu.** Vševojsková armáda může organizovat a vést obranu **v rámci přípravy a vedení frontové útočné operace jako její součást.** Někdy může být tato obrana **součástí obranné operace frontu.** Vševojsková armáda může přecházet do obrany **v dotyku,** pod tlakem hlavního uskupení nepřítele a pod jeho údery, za podmínek, kdy se nepřítelem podařilo vytvořit převahu sil a prostředků a tuto převahu realizovat útokem. Odlišné podmínky mohou vzniknout, bude-li vševojsková armáda přecházet do obrany záměrně předem, mimo dotyk s nepřítelem nebo v dotyku s jeho slabšími silami v době, kdy se jeho hlavní síly budou připravovat k útoku v hloubce. Vševojsková armáda tak může organizovat obranu k odražení útoku nepřítele předem, při jeho odražení nebo po přechodu do útoku po odražení útoku nepřítele. Jestliže úkolem vševojskové armády bude bránit se **v těžko dostupném, horském zalesněném terénu, bude to zpravidla na dalším směru činnosti frontu,** mimo uskupení jeho hlavních sil a prostředků.

Místo a úloha vševojskové armády v operaci frontu budou zásadně určovat cíl i úkoly vševojskové armády v obraně i její složení. Různé podmínky přechodu vševojskové armády se odrazí **v rozsahu, poslušnosti a lhůtách** pro práci velitele a štábu při přípravě obrany, **v obsahu a rozsahu opatření** pro přípravu vojsk k vedení nadcházející bojové činnosti i **v učlenění obrany.** Obsah přípravy obrany bude však v podstatě za všech podmínek shodný s obecnými zásadami.

Cíl obrany vševojskové armády v horském a zalesněném terénu bude vycházet z obecného cíle, který je společný pro každou obranu. To je zmařit, odrazit, v krajním případě zastavit útok nepřítele, který je v převaze, udržet důležité prostory, nedovolit nepřátelskému uskupení proniknout a rozvinout útok do hloubky na bráněných směrech, způsobit mu ztráty a vytvořit podmínky pro vlastní přechod do útoku. V závislosti na místě a úloze vševojskové armády v sestavě frontu může být cílem takové obrany též ušetřit síly a vytvořit tak podmínky pro pokračování v útoku, nebo přechod do útoku na jiných, důležitých směrech a zpravidla také krýt bok hlavního uskupení frontu.

Příprava obranné operace zahrnuje celou řadu opatření zaměřených na vybudování odolné obrany v krátké době. Nutnost organizovat a realizovat tato opatření platí obecně pro přechod do obrany ve všech případech. Zvláštnosti se projevují především **v obsahu a způsobu uskutečnění** těchto opatření. Chci se proto zaměřit především na zvláštnosti, které se projevují **při přípravě rozhodnutí,** zejména při hodnocení situace a **v učlenění obrany.**

Při přípravě obranné operace v horském zalesněném terénu bude mít rozhodující význam správné zhodnocení podmínek obranného pásma vševojskové armády. S velkou pečlivostí je nutné **zhodnotit vliv členitosti a pokrytosti terénu** na způsob činnosti vojsk i použití zbraní a techniky.

Reliéf terénu i jeho pokrytosti do značné míry ovlivňují použití jaderných zbraní i ostatních zbraní hromadného ničení. Mohou mít vliv na snížení, nebo také na zvýšení a prodloužení doby trvání jejich ničivých a škodlivých účinků. Horský zalesněný terén výrazně ztěžuje manévr silami a prostředky, ovlivňuje směr útoku a častými přirozenými překážkami snižuje jeho tempo. Obránce má zpravidla možnost organizovat obranu na výhodných čarách. To mu umožňuje volit prostor, a tím do určité míry i dobu a způsob ničení nepřátelských uskupení. Vnutit tak nepříteli místo rozhodujícího sražení, vytvořit podmínky pro vybojování iniciativy a zbavit iniciativy nepřitele. Členitost a pokrytost terénu má určující vliv na konkrétní obsah opatření všestranného zabezpečení bojové činnosti, především na ochranu proti zbraním hromadného ničení, vedení radioelektronického boje, maskování a ženijní zabezpečení. Odráží se ve spotřebě PHM i ve zvýšených požadavcích na techniku. Kapacitně omezená a zranitelná komunikační síť značně ztěžuje přísun i odsun a celé týlové zabezpečení.

Horský zalesněný terén ovlivňuje použití letectva, raketového vojska, dělostřelectva i prostředků PVO a ztěžuje velení vojskům omezením možnosti využití a připravit vhodné letištní plochy, prostory bojového rozmístění a palebná postavení i složitými podmínkami pro činnost radiotechnických prostředků, pojítek i ostatních radioelektronických systémů.

Při přípravě obranné operace bude mít proto velký význam osobní praktická činnost velitele a vedoucích funkcionářů velitelství a štábů vševojskové armády u podřízených velitelů a přímo v terénu. To umožní konkrétně vyhodnotit podmínky obranného pásma, vzít v úvahu jejich zvláštnosti na různých směrech a poskytnout pomoc podřízeným při přijetí rozhodnutí pro plnění stanoveného úkolu.

Při přípravě rozhodnutí pro obranu v horském zalesněném terénu je třeba vyhodnotit podmínky terénu s ohledem na určení možných směrů výhodných pro útok nepřítelů a jejich kapacity, výchozích prostorů pro útok a možných prostorů rozmístění nepřátelských prostředků jaderného napadení a ostatních palebných prostředků, přístupových cest k obraně, prostorů skrytých před pozorováním a chráněných před palbami dělostřelectva a protitankových prostředků, možných prostorů použití nepřátelských vzdušných výsadků, směru činnosti obcházejících odřadů a možnosti manévru nepřátelských sil a prostředků na jiné směry, výhodných čar a prostorů pro organizaci obrany, průběhu předního okraje obrany a jednotlivých pásem obrany, prostorů, jejichž udržení má rozhodující význam pro odolnost a celistvost obrany, prostorů ničení nepřítelů, výhodných úseků a prostorů pro zatarasování, prostorů rozmístění a čar rozvinutí druhého sledu a záloh, možností uskutečnit skrytý manévr, vhodných směrů pro protiúder, prostoru bojového rozmístění raketového vojska, palebných postavení dělostřelectva, postavení prostředků protivzdušné obrany, skrytého a chráněného rozmístění míst velení a týlu. Při tom je třeba brát v úvahu i změny, ke kterým může dojít v důsledku meteorologických podmínek i vedení bojové činnosti, jako např. sesuvy půdy a lavin, zaplavení roklí a údolí řek apod.

Při učlenění obrany půjde o uskupení sil a prostředků, jejich operační učlenění, systém obranných pásem, postavení a rajónů, systém protivzdušné, protitankové, protivýsadkové obrany a ženijní úpravy terénu.

Učlenění obrany má zabezpečit nejúčelnější využití terénu, jeho rychlé ženijní vybudování, účinné využití všech palebných prostředků k ničení pozem-

ního i vzdušného nepřítele, úpornou obranu důležitých prostorů, narůstání odporu na nebezpečných směrech, má též klamat nepřítele o skutečném rozmístění vojsk, ztížit mu volbu objektů ničení i ostatních prostředků nepřítele, nepřetržitou součinnost a trvalé pevné velení vojskům.

Zvláštnosti učlenění obrany vyplývají z konkrétních podmínek terénu v obranném pásmu. Ty se projeví zejména tím, že v důsledku rozsáhlých těžko dostupných a někdy neprůchodných úseků terénu, které ztěžují nebo dokonce znemožňují vedení útoku, slabě rozvinuté komunikační sítě i závislosti pohybu techniky převážně na komunikacích bude nutné budovat obranu zpravidla na jednotlivých směrech, často od sebe značně vzdálených, oddělených těžko průchodnými pásy terénu. Mezi obrannými rajóny a úseky budou mezery neobsazené vojsky. Nepřítel bude usilovat o využívání těchto neobsazených mezer k proniknutí do hloubky sestavy, boků i týlu vojsk v obraně diverzními skupinami, obcházení odřady i vzdušnými výsady.

Základní kostru obrany tvoří **systém pásem obrany**, která se vytvářejí v souladu s přijatým rozhodnutím a s přihlédnutím k charakteru terénu i času, který je k dispozici pro její budování.

V obranném pásmu vševojskové armády se připravuje a buduje **první pásmo obrany**, které je zpravidla **hlavním pásmem** obrany. Jeho přední okraj je současně předním okrajem obrany vševojskové armády.

V některých případech se v závislosti na podmínkách přechodu vševojskové armády do obrany a na terénu může vytvářet i **zabezpečovací pásmo** na horských přístupech k obraně nebo v předhůří ve vzdálenosti kolem 20–40 km před předním okrajem obrany. Při zaujetí obrany předem k odražení útoku nepřítele obranou ve výchozím prostoru bude úlohu zabezpečovacího pásma zpravidla plnit pásmo překrytí státní hranice.

Na důležitém směru se v závislosti na podmínkách může v hloubce, ve vzdálenosti 10–15 km za hlavním pásmem obrany, připravovat **druhé, mezilehlé pásmo obrany**. Ve vzdálenosti kolem 40–60 km od předního okraje se připravuje **první armádní pásmo obrany** a na vzdálenost dalších 40–50 km v celkové hloubce kolem 80–100 km se může připravovat i **druhé armádní pásmo obrany**. Mezi pásmy obrany se budou připravovat i další mezilehlá a příčná pásma a postavení. V některých případech může být výhodné mít hlavní síly a těžiště obrany v hloubce, na prvním armádním pásmu obrany a v hloubce obrany připravit zničení hlavního uskupení nepřítele. V takovém případě se pak první armádní pásmo stává hlavním pásmem obrany.

Celková **hloubka operační sestavy** vševojskové armády v obraně zahrnuje taktickou a operační hloubku. **Taktická hloubka** obrany zahrnuje první a bude-li organizováno i druhé pásmo obrany a zbývající prostor až po přední okraj prvního armádního pásma obrany. **Operační hloubka** zahrnuje první a je-li připravováno i druhé armádní pásmo obrany i prostor mezi nimi a za nimi do celé hloubky pásma určeného vševojskové armádě k obraně. Celková hloubka operační sestavy vševojskové armády v obraně může dosahovat 100 až 120 km. **Šířka obranného pásma** vševojskové armády závisí na jejím místě a úloze v operaci frontu, cíli obrany, síle nepřátelského uskupení, zámyslu a způsobu vedení útoku nepřítele, množství sil a prostředků v sestavě vševojskové armády a podmínkách terénu a může dosahovat 150 i více km.

Vzhledem k průběhu horských hřbetů mohou pásma obrany probíhat podél nebo napříč horskými hřbety. Budou-li pásma obrany probíhat podél horských hřbetů, souběžně s nimi, k přehrazení směrů, které je příčně překračují, pak

v podmínkách Západního válečného pásma může taktická hloubka obrany zahrnovat celou hloubku horského pásma. Zabezpečovací pásmo se může budovat na přístupech k horskému pásmu, v jeho předhůří a přední okraj armádního pásma obrany se může připravit na výstupech přechodů horského hřebtu. V takových případech bude zpravidla výhodné položit hlavní úsilí obrany a těžiště ničení nepřítele před přední okraj prvního pásma obrany a do prostorů v jeho hloubce, do nichž může nepřátelské uskupení proniknout.

Přední okraj obrany a průběh jednotlivých pásem obrany stanoví velitel armády a v terénu upřesňují velitelé svazků. Přední okraj pásem obrany se zpravidla volí na svazích horských hřbetů a dominujících výšin na čarách, které zabezpečují podmínky pro pozorování a vedení paleb na přístupy k obraně a organizaci souvislých paleb před předním okrajem i na bocích obrany.

Uskupení sil a prostředků v obraně a jejich operační učlenění záleží na jejich účelném složení a rozmístění v obranném pásmu do šířky i do hloubky s cílem vytvořit potřebnou hustotu sil a prostředků a podmínky pro zmaření nebo odrazení útoku nepřítele, ničení jeho uskupení na přístupech k obraně i narůstání úsilí z hloubky k jeho zničení v případě proniknutí do hloubky obranného pásma.

Vytváření uskupení sil a prostředků v obraně v horském zalesněném terénu zásadně ovlivňuje rozložení a kapacita směru možného nebo připravovaného útoku nepřítele, možnosti manévru silami, prostředky i palbou na různé směry a rozlehlost úseků a prostorů těžko dostupného terénu. Při organizaci obrany se zpravidla **na každém samostatném směru vytváří uskupení sil a prostředků schopné vést samostatně bojovou činnost** a odrazit útok nepřítele. Proto značná část armádních prostředků, především dělostřelectva a ženijních útvarů a jednotek se přiděluje jako posilové prostředky vojskům na jednotlivých směrech.

K vytvoření výhodných podmínek pro vedení bojové činnosti v souhlase se zámyslem vedení obranné operace a ničení nepřítele i k zabezpečení výhodných podmínek pro velení vojskům se vytváří **operační sestava**, která je základem uskupení sil a prostředků vševojskové armády. V obraně zahrnuje operační sestava vševojskové armády zpravidla první sled, druhý sled nebo vševojskovou zálohu, ve výjimečných případech v závislosti na počtu divizí v operačním složení vševojskové armády druhý sled, vševojskovou zálohu, uskupení vojskového letectva, armádní raketovou brigádu, podle situace i armádní raketometnou, dělostřeleckou a někdy i samostatnou dělostřeleckou skupinu, uskupení vojska protivzdušné obrany, protitankovou zálohu, pohyblivý odřad zatarasovací, ženijní zálohy a chemickou zálohu. Pokud bude k obraně zabezpečovacího pásma vyčleněna motostřelecká nebo tanková divize, bude tvořit samostatný prvek operační sestavy vševojskové armády. Jestliže vševojsková armáda přejde do obrany předem k odrazení útoku nepřítele obranou ve výchozím prostoru, budou samostatným prvkem její operační sestavy i vyčleněná vojska příkrytí státní hranice.

V **taktické hloubce** obranného pásma se rozmísťují, připravují a vedou bojovou činnost divize prvního sledu, zálohy druhých vojsk a speciálních vojsk, většina prostředků vojska protivzdušné obrany a vojskové letectvo. Rozmísťují se v ní i předem určené prvky operačního týlu určené k plnění úkolů speciálního technického a týlového zabezpečení ve prospěch prvního sledu. V **operační hloubce** se rozmísťují druhý sled a vševojsková záloha, armádní raketová brigáda, operační týl kromě předem určených prvků, místa velení a část záloh že-

nijního a chemického vojska určená k zabezpečení armádní raketové brigády, druhého sledu, míst velení a týlu.

První sled vševojskové armády v obraně je určen k odražení útoku nepřítele, způsobení ztrát jeho uskupením, udržení důležitých prostorů a vytvoření podmínek pro protiúder ke zničení nepřítele, který se vklíní do obranného pásma. V prvním sledu je zpravidla většina divizí, především motostřeleckých, které budují a brání hlavní pásmo obrany.

V horském zalesněném terénu je možné s velkou pravděpodobností vyhodnotit směry útoku nepřítele a sílu jeho uskupení. To se projeví v budování obrany i v soustředování úsilí vytvářením různě silných uskupení vojsk. Na směrech možného útoku nepřítele v **průchodném terénu** se bude budovat hluboce členěná a několikapatrová obrana, bojová sestava divizí bude členěna do dvou sledů nebo budou vytvářeny silné vševojskové zálohy. **Základem obrany** v takových případech budou **uzly obrany praporů a opěrné body rot** členěné do hloubky do jednotlivých obranných postavení a navzájem spojené palbou. Na těchto směrech, zpravidla při obraně širokých, průchodných horských údolí nebo náhorních plošin, může šířka pásma obrany motostřelecké (tankové) divize dosahovat 30 km. V některých případech může divize bránit i užší pásmo obrany a na rozhodujících směrech tak vytvořit vyšší hustoty sil a prostředků. Pásmo obrany divize v takových podmínkách může zahrnovat 3—4 obranná postavení a dosahovat hloubku 20—25 km i větší. **Na méně dostupných směrech** se obrana bude organizovat a budovat tak, aby zabezpečila udržení důležitých prostorů, jejichž ztráta by ohrozila celistvost a odolnost obrany. Obrana obrany má **charakter obrany na široké frontě**. Její základ budou tvořit **opěrné body rot, v některých případech i čet**. Těžko průchodné, tankům nedostupné úseky budou zpravidla zajišťovány jen **hlídkováním, pozorováním a zátarasy**. V těchto podmínkách může šířka pásma obrany divize dosahovat 50 i více km. Jeho hloubka bude poměrně mělká. V převážné části pásma bude dána hloubkou úseků obrany pluků prvního sledu a bude dosahovat 10—15 km.

Za hlavním pásmem obrany se může připravovat **druhé pásmo obrany**, které je určeno k narůstání síly odporu, zabezpečení trvalého palebného ničení nepřítele i při jeho vklínění do hloubky obrany a vytvoření podmínek pro rozvínutí druhého sledu nebo vševojskové zálohy a ostatních sil k vedení protiúderu nebo protizteče. Druhé pásmo obrany obsazují v průběhu vedení obranné operace odcházející jednotky divizí prvního sledu nebo předsunuté jednotky druhého sledu či vševojskové zálohy. Zpravidla se v něm připravují dvě obranná postavení a může tak dosahovat hloubku 10—15 km.

Druhý sled vševojskové armády v obraně je určen k narůstání síly odporu, vytvoření hloubky obrany, k vedení protiúderu ke zničení nepřátelského uskupení, které se vklíní do hloubky obranného pásma. V některých případech může být divize druhého sledu použita k nahrazení některé divize prvního sledu, která po nepřátelských úderech ztratila bojeschopnost. Část sil druhého sledu musí být neustále připravena k zasazení k ničení nepřátelských vzdušných výsadků, obcházecích odřadů a skupin nepřítele, které pronikly do hloubky obranného pásma nebo do boků a týlu obranné sestavy. Část druhého sledu může být použita k zesílení obrany prvního sledu v taktické hloubce obranou druhého pásma nebo i mezer, které vznikly po jaderných úderech nepřítele. Ve druhém sledu mají místo především tankové divize.

Vševojsková záloha (v síle jednoho až dvou pluků) bude vytvářena tehdy, jestliže nebylo možné vytvořit druhý sled nebo bude-li dostatek sil vytvořit

ji i v případě, kdy byl vytvořen druhý sled. Je určena především k narůstání síly odporu obranou v hloubce nebo nahrazením některých útvarů prvního sledu, které ztratily bojeschopnost. K úhradě ztrát vojsk prvního sledu, k ničení nepřátelských vzdušných výsadků, obcházejících odřadů a skupin, které pronikly do hloubky obranného pásma a ke krytí boků. Ke zničení nepřátelského uskupení, které se vklínilo do obranného pásma, připravují protizteče nebo se spolu s ostatními vojsky zúčastňuje protiúderu.

Pro úspěšné vedení obrany v horském zalesněném terénu má značný význam vytvoření takových uskupení sil a prostředků, která budou schopna vést na směrech nepřátelského útoku úpornou a aktivní obranu, způsobit ztráty nepřátelskému útočnému uskupení a zničit jeho hlavní síly. Proto je důležité, aby učením sil a prostředků byly vytvořeny podmínky pro uchování volnosti manévru, narůstání síly odporu i k vedení protiztečí a protiúderu k dokončení zničení nepřátelského uskupení. S ohledem na omezené možnosti uskutečnit v horském a zalesněném terénu manévr silami a prostředky podél fronty i z hloubky, bude účelné **vytvářet v operační sestavě vševojskové armády v obraně druhý sled i vševojskovou zálohu.**

Druhý sled i vševojsková záloha jsou v obraně prvky, jejichž hlavní úlohou je **dosáhnout aktivity obrany.** Hlavním hlediskem pro stanovení jejich složení i rozmístění je požadavek zabezpečit vysokou schopnost uskutečnit rychlý manévr a dosáhnout velkou údernou sílu. Druhý sled se zpravidla bude rozmísťovat na prvním armádním pásmu obrany nebo za ním, rozptýleně v prostorech soustředění, z nichž bude možné uskutečnit manévr na směry útoku nepřítele, zvláště na směr jeho hlavního úderu k vedení protiúderu nebo k zajištění obrany. Vševojsková záloha se bude rozmísťovat podle stejných zásad. Bude-li vytvořen druhý sled i vševojsková záloha, pak se vševojsková záloha rozmísťuje zpravidla mimo směr hlavního úderu nepřítele, na jeho možných dalších směrech útoku. K vytvoření podmínek pro uskutečnění rychlého manévru do prostoru zasazení může být **část vševojskové zálohy připravena k přesunu vrtulníky vzduchem.**

Obrana prvního i druhého armádního pásma (bude-li zřizováno) se bude připravovat jako obrana na široké frontě k přehrazení možných směrů útoku nepřítele. Bojová sestava vojsk při obraně těchto pásem bude zpravidla učená do jednoho sledu. Za těchto podmínek bude jejich hloubka dosahovat 15—20 km. Bude-li se první pásmo obrany připravovat jako hlavní pásmo, bude v závislosti na podmínkách terénu jeho hloubka dosahovat 20—25 km.

Jaderné a palebné ničení nepřítele je jedním ze základních prvků síly obrany. Uskutečňuje se údery a palbami raketového vojska, frontového a vojskového letectva, dělostřelectva, protitankových zbraní, palebných prostředků mostostřeleckých a tankových divizí. Organizuje se v soulase se zámyslem vedení obranné operace tak, aby bylo zabezpečeno zničení nepřátelských prostředků jaderného napadení a dělostřelectva, ničení vojsk nepřítele v prostorech soustředění, za přesunu, ve výchozích prostorech pro útok, na přístupech k obraně a na čarách rozvinutí, při boji v zabezpečovacím i obranném pásmu tak, aby byly vytvořeny podmínky pro zmaření útoku, odražení hromadných ztečí tanků i pěchoty nepřítele, palebné ničení nepřítele, který se vklíní do obrany, přehrazení mezer, přehrazení možných směrů proniknutí nepřítele do boků vojsk i vedení protiztečí a protiúderu.

Požadavek vytvořit výhodné podmínky pro organizaci jaderného a palebného ničení určuje i učení obrany. Kromě členění operační sestavy určuje i uče-

nění systému pásem obrany. Vzdálenost mezi pásmy obrany do hloubky má přinutit nepřítele vždy **znovu organizovat útok** na každé další pásmo obrany, **poutat jeho síly** bojem na několika postaveních a **tím je rozdělit** do hloubky a zabezpečit **palebnou součinnost mezi pásmy obrany**. Hlavní palebné prostředky vojsk rozmístěných na následujícím pásmu obrany v hloubce musí být schopny palebně podporovat vojska bránící předcházející pásmo obrany, ničit nepřítele při proniknutí předcházejícím pásmem obrany a rozvíjení útoku do hloubky.

Při obraně v horách se **jaderné údery** kromě ničení prostředků jaderného napadení, letectva na letištích, míst velení, prostředků PVO a REB nepřítele připravují především k ničení jeho vojsk při průchodu horskými soutěskami, na nahuštěná uskupení při překonávání terénních překážek v úzkých dolinách, při rozvinování k útoku na jednotlivá pásma obrany, na nahuštěné bojové sestavy při zastavení jeho útoku. K ničení nepřítele na přístupech k obraně, zabránění vytvoření úderného uskupení a zmaření útoku mohou se použít i pozemní jaderné údery.

Systém paleb organizovaný k palebnému ničení nepřítele zahrnuje hromadné, soustředěné, pohyblivé i nepohyblivé přehradné palby dělostřelectva, údery raketového vojska bojovými hlavicemi s tříštivotrhavou náplní, údery frontového letectva i bojových vrtulníků (palebné podpory), palby tanků, bojových vozidel pěchoty, protitankových zbraní i palbu ostatních zbraní motostřeleckých a tankových vojsk. Systém palby se organizuje především jako pásma souvislých, několikapatrových paleb všech druhů před předním okrajem, na bocích i v hloubce pásem obrany. Systém paleb musí být sladěn se systémem výbušných i nevýbušných zátarasů a terénními překážkami a organizovaný tak, aby byly vyloučeny hluché prostory v mezerách a na úsecích těžko průchodného, vojsky slabě obsazeného terénu. Proto je nutné využít vertikální členitosti terénu k několikapatrovému rozmístění palebných prostředků, zvláště v patrovitě uspořádané obraně horských průsmyků i na svazích a výšinách podél horských údolí na směrech očekávaného útoku nepřítele.

Při obraně v horském a zalesněném terénu bude **základním článkem organizace systému palby stupeň divize**. Na některých směrech bude účelné organizovat komplexní palebné ničení nepřítele velitelem armády. Může tomu tak být při organizaci komplexního palebného ničení při obraně širokých, dobře průchodných horských údolí nebo náhorních plošin, na nichž bude útočit hlavní uskupení nepřítele. Někdy bude velitel armády organizovat komplexní palebné ničení nepřítele jen při plnění některých obranných úkolů, např. při přípravě, palebném ničení uskupení nepřítele, které se vklíní do hloubky obranného pásma, při přípravě a vedení protiúderu apod.

Pro dokončení zničení nepřátelského uskupení, které se vklíní do obranného pásma, má i v obranné operaci v horském zalesněném terénu rozhodující význam **vedení protiúderu**. Protiúder se připravuje s ohledem na podmínky terénu a kapacitu komunikační sítě z hlediska možností vytvořit protiúderné uskupení, volit výhodnou čáru rozvinutí a organizovat palebnou podporu i všestranné zabezpečení protiúderu. Protiúder se obvykle připravuje a vede **do boku hlavního uskupení** nepřítele. Vzhledem k terénním překážkám však v některých případech nebude možné vytvořit silné protiúderné uskupení na bocích, kde se vklíní nepřítel. V takových případech se zpravidla bude organizovat silné protiúderné uskupení k vedení **čelního protiúderu**, k němuž se připojí další síly vojsk, která se brání v dotyku, údery do boku a týlu nepří-

tele. Úspěšné vedení takového protiúderu vyžaduje spolehlivě zničit síly na čele nepřátelského uskupení jadernými údery, údery letectva a ostatními palebnými údery v období palebné přípravy i podpory protiúderu. V takových případech může protiúder nabýt charakter útoku na nepřítele, který spěšně přešel do obrany nebo i střetného sražení. V závislosti na členitosti terénu, komunikacích, průběhu linie fronty a situaci vojsk bude někdy účelné v horském terénu vést protiúder **z několika směrů, někdy i v různé době postupně na sebe navazujícími údery vojsk.** V některých případech bude výhodné použít při protiúderu i **vzdušné výsadky** k ovládnutí horských průsmyků důležitých komunikačních uzlů a výhodných terénních čar v týlu nepřítele, k dezorganizaci jeho bojových sestav a zabránění přísunu druhých sledů a záloh nepřítele. Obvykle bude účelné použít k plnění obdobných úkolů a k vedení překvapivých úderů do boku a týlu nepřítele, k ničení míst velení, prostředků jaderného napadení, prostředků PVO, REB a dělostřelectva v palebných postaveních i **obcházecích odřadů a speciálních skupin.**

Na závěr chci zdůraznit skutečnost, že harmonický rozvoj operačního umění vyžaduje stále hledat nové, účinné a soudobým podmínkám odpovídající způsoby ničení nepřítele. Možné, vhodné způsoby je třeba ověřovat a rozvíjet. K tomu má dílčím způsobem přispět i tento článek.